

gymnasiorum cedros ... (August., Confess. 9, 4), *він більше хотів, щоб вони видавали запах кедрів...; tota basilica ... repleatur odoribus* (Peregr. Aether. 24,57), *весь храм ...сповнюється пахощами; aestimarent se paradisi odoribus collocari* (G.T.H.F. II, 31), *вважають, що він (храм) наповнюється райськими ароматами¹; operuit me odor nimiae suavitatis* (G.T.H.F. VII, 1), *мене озорнув надзвичайно приємний аромат.*

Обмежена кількість дієслів на позначення смакового чи нюхового сприйняття у текстах пізньої латини підтверджує думку В. Г. Гака [6, с. 179-201] про те, що незначна кількість предикатів на позначення смаку та нюху пояснюється індивідуальним сприйняттям смаку і запаху та різною мірою важливості видів сприйняття. Зір, наприклад, суттєво важливіший, ніж нюх, дотик та смак, тому зорова семантика досить чітко розподілена, а дієслова смакового сприйняття та нюху здебільшого дифузні та внутрішньо недискретні.

Отже, аналіз ЛСП композитів з перцептивною семантикою показав, що найуживаніші у творах пізньої латини є композити із семантикою зорового і слухового сприйняття. Дієслова другорядної перцепції (дотику, нюху та смаку) за кількістю лексем, що формують відповідні ЛСГ, значно менше. Композити зі значенням сприйняття переважно зберегли значення вихідних дієслів. Проте деякі лексеми зазнали змін: скорочення семантичного обсягу та вживання в переносному значенні.

Список умовних скорочень:

1. *August. Confess. – Aurelius Augustinus: Confessiones, De civitate Dei, De Trinitate // Corpus christianorum seu nova Patrum collectio. Series Latina, Turnhout, 1954.*
2. *Cic. (Pro Caelio) – Ciceronis M.Tullii Scripta quae manserunt omnia/ Recognovit C.F.W. Mueller, Lipsiae: Teubner, 1904. P. IV, Vol. I. – 466 p.*
3. *G.T.H.F. – Gregorii Turonensis Opera / Ed. W.Arndt et Br. Krusch. Hannoverae, 1855. Gregor von Tours. Zehn Bücher Geschichten/ Ed. R.Buchner. B.: 1956. Einleit. S. XXIX.*
4. *Peregr. Aether. – Silviae vel potius Aetheriae Peregrinatio ad loca sancta / Hrsg. v. H.Naeraeus. Heidelberg, 1908.*

Список використаної літератури

1. Апресян Ю.Д. Избранные труды: Интегральное описание языка и системная лексикография / Ю.Д. Апресян. – М. : Высшая школа „Языки русской культуры”, 1995. – 767 с.
2. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н.Д. Арутюнова. – М. : Школа „Языки русской культуры”, 1998. – 895 с.
3. Васильев Л.М. Семантические классы русского глагола (глаголы чувства, мысли, речи и поведения): дисс... докт. филол. наук / Васильев Л. М. . – Уфа, 1970. – 576 с.
4. Вежбицкая А. Восприятие: семантика абстрактного словаря / А. Вежбицкая // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. 18. Логический анализ естественного языка : Сб. – М. : Прогресс, 1986. – С. 336–339.
5. Верхотурова Т. Л. Метакатегория „наблюдатель” в научной картине мира / Т. Л. Верхотурова // *Studia Linguistica Cognitiva*. – Вып. 1. Язык и познание / под ред. А.В. Кравченко. – М., 2006. – С. 45–65.
6. Гак В.Г. Сопоставительная лексикология / В.Г. Гак – М. : Международные отношения, 1977. – 264 с.
7. Глинка Е.В. Система глаголов восприятия, мышления и говорения: На материале исторических словарей русского языка : автореф. дисс. на соискание учен. степ. канд. филол. наук: спец. 10.02.04 “Германские языки”/ Е. В. Глинка. – Брянск, 2001. – 20 с.
8. Головацька Н. Г. Становлення та розвиток сенсорних дієслів в англійській мові: функціональний і когнітивний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук: 10.02.04 спец. “Германські мови”/ Н. Г. Головацька; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2009. – 20 с.
9. Лядова Н. Конструкции с глаголами восприятия в современном анлийском языке: дисс. ... канд. филол. наук / Н. Лядова. – Иркутск, 1978. – 187 с.
10. Мойсеева С. А. Глаголы восприятия в западно-романских языках : автореф. дисс. ... докт. филол. наук / С. А. Мойсеева. – Воронеж, 2006. – 42 с.

УДК 81'367.335.1

Руміга І.І. (Чернівці)

ПАРАТАКСИС – ОСНОВА ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТОТВОРЕННЯ ПРОЗИ ПОСТМОДЕРНУ

Досліджуються основні положення граматичної організації паратаксисту як основи художнього текстотворення періоду постмодерну. Багатоаспектна структура потрактування складносурядних речень змушує автора встановити єдине декодування.

Ключові слова: *просте речення, паратаксист (складносурядне речення), гіпотаксист (складнопідрядне речення), ієрархічна кореляція, координативна кореляція.*

¹ Інші випадки вживання: G.T.H.F. II, 31, G.T.H.F. II, 16, G.T.H.F. VII, 1, G.T.H.F. X, 16.

Рассматриваются основные положения грамматической организации паратаксиста как основы художественного текстообразования периода постмодерна. Многоаспектная структура трактовки сложноподчинённых предложений заставляет автора установить единственное декодирование.

Ключевые слова: простое предложение, паратаксист (сложносочинённое предложение), гипотаксист (сложноподчинённое предложение), иерархическая корреляция, координативная корреляция.

The article examines the fundamental principles of paratactic grammatical organization as a stem of fiction formation during the postmodern period. The multi aspect structure of compound sentence interpretation provokes the author to determine the single decoding.

Key words: simple sentence, parataxis (compound sentence), hypotaxis (complex sentence), hierarchical correlation, coordinative correlation.

Постановка наукової проблеми та її значення. Антропологічний вектор розвитку лінгвістики зумовлює фокусування уваги на русі мови, ґрунтуючись на досягненнях попередніх теорій. Починаючи з XIX ст. з'являються праці, присвячені паратактичній та гіпотактичній будові складного речення в синхронії та діахронії (В. Ю. Апресян, К. Ф. Герман, А. П. Грищенко, В. З. Санніков, Н. А. Шейфель, Д. Блекмор, Х. Дісель, К. Кару та ін.). **Актуальність** розвідки визначається спрямованістю дослідження на комплексний опис речень із паратактичним зв'язком у просторі художнього текстотворення.

Мета статті – відстежити специфіку та описати динаміку вживання структурних моделей складних речень із паратактичним та гіпотактичним зв'язком в англійській художній літературі періоду постмодерну. Для досягнення мети передбачається виконання таких **завдань**: 1) визначити корелятивні зв'язки між паратаксистом і гіпотаксистом; 2) порівняти отримані результати частотних характеристик складносурядних та складнопідрядних речень з метою відстеження динаміки їх використання; 3) з'ясувати фактичну основу текстотворення періоду постмодерну.

Матеріалом дослідження послуговували складні речення, об'єднані сполучниками сурядності та підрядності в англійських романах кінця XX поч. XXI ст.

Об'єкт вчення передбачає аналіз координативної кореляції між предикативними одиницями складного речення.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування результатів дослідження. Підхід до проблеми паратаксисту та гіпотаксисту здійснювався шляхом переходу від однієї стадії розвитку синтаксичних зв'язків до іншої. Говорячи про генезис сурядного та підрядного зв'язку, варто враховувати першопочатковий характер сурядності. Власне, ідеї виражаються краще у формі паратаксисту, який становить лінійність, безперервність та оповідь; і вже перехід від паратактичної розкладки дає можливість усвідомити і передати гіпотактичний характер. Вираження цих зв'язків реалізується у складі одиниць вищого рангу синтаксичного рівня – складних реченнях.

Конструктивний метод будови речення передбачає ієрархічні (підрядні) та координативні (сурядні) кореляції. Основу першого становить сприйняття людиною ідеї підпорядкованості одних явищ реального світу іншим, встановлення первинності одного із них і вторинності іншого, тобто різні види смислової залежності мовних одиниць в просторово-часовому континуумі. Основною одиницею, яка передає ієрархічні кореляції, є складнопідрядне речення (*дали* – СПР), яке розглядаємо як гіпотаксист та координативні кореляції – складносурядне речення (*дали* – ССР), що виступає паратаксистом.

Слушною вважаємо думку, що паратаксист не був єдиним видом синтаксичного зв'язку на ранніх етапах розвитку мови. У свою чергу Е. Геріс та Л. Кемпбел ставлять під сумнів питання про породження гіпотаксисту на основі паратаксисту [9, с. 72]. Пояснюючи, що гіпотаксист, який утворюється з паратаксисту, без посилань на його появу в мові, безпідставно вважати його наслідувальним продовженням.

Так, С. Ромейн стверджує, що на ранніх періодах розвитку більшості мов відбувається рубіж від простої організації речення (паратактичної) до складної (гіпотактичної) [14, с. 446]: □Існує два основних типи структури речення або зв'язків між структурами: гіпотаксист та паратаксист. Паратаксист належить □примітивним□ мовам і становить простішу конструкцію у зв'язку з першопочатковим існуванням у мовах. В еволюції мови простежується перехід від застосування паратактичних до гіпотактичних конструкцій, таким чином, гіпотаксист репрезентує вищий рівень". Не заперечуємо даний факт, проте в жодному разі це не дає підстав вважати речення з паратаксистом – примітивними. На прикладі (1) і в цьому сегменті три рівноправних простих речення об'єднані сурядним зв'язком через єднальний сполучник *and* (двічі) та комою, що відображає незалежність і послідовне розгортання подій, які чітко підтверджується згідно з конструкцією: [...], *and* [...] *and* [...]. Відсутність залежності (підрядності), навпаки, вважаємо позитивним чинником для текстотворення.

(1) "The cage face a courtyard□, and we go down the stairs□ and walk slowly from cage to cage" [18, с. 41]. – ("З клітки було видно двір, і ми пішли вниз сходами, і повільно пройшлись від клітки до клітки". – Тут і далі переклад І.Р.).

Приклад конструкції єднального ССР (2) [...] *and* [...] *so* [...] демонструє перелічення послідовності дій:

(2) "My aunts sat in with her□ and there were two men set to guard it□ so she couldn't burst out [8, с. 15]. – ("Мої тітки залишилися підтримати її, але були ще два чоловіка, аби приглядати за нею, таким чином, вона стримувалась, щоб не заплакати". – Переклад відповідно до контексту).

Водночас погоджуємося, що паратаксист є типом синтаксичного зв'язку граматично рівноцінних мовних одиниць: однорідних членів речення, предикативних одиниць складносурядного речення й деяких безсполучникових, а також окремих речень. Формальним показником виступають сурядні сполучники, однак за умови їхньої відсутності встановлення типу зв'язку ґрунтується на семантичних відношеннях рівноправності одиниць, що забезпечується інтонаційно, порядком розташування. Головні різновиди паратаксисту – єднальний,

приєднувальний, протиставний, розділовий, пояснювальний зв'язки. Паратак西斯 протиставлений гіпотаксису – синтаксичному зв'язку залежності однієї мовної одиниці від іншої, вираженому у сполученні узгодженням, керуванням і приляганням, у простому реченні – порівняльними зворотами й деякими синтаксичними конструкціями, а також складнопідрядними реченнями [5, с. 447]. Отже, паратак西斯 є засобом вираження синтаксичних зв'язків без формальної синтаксичної залежності.

Враховуємо також твердження Дж. Хельгандера, що немає необхідності в ультимативному поділі на сурядність та підрядність. Мовознавець звертає свою увагу на відносність та незалежність частин паратактичного акомпанування, вказуючи те, що паратак西斯 не існує з абсолютною незалежністю; об'єднання речень без підрядного зв'язку майже неможливе. Очевидно, що компоненти ССР вміщують логічний зв'язок, тобто одне речення в певний спосіб модифікує інше. Іншими словами, те що формально було паратактичним зв'язком, стає логічно гіпотактичним. Межа між паратаксисом і гіпотаксисом нечітка [10, с. 34]. Це твердження вважаємо спрощеним поглядом на проблему розмежування двох абсолютно різних способів будови складного речення. Практична частина дослідження зосереджена на матеріалі п'яти англomовних творів художньої літератури, що увійшли до переліку призерів *Orange Broadband Prize for Fiction*. Застосовувався метод суцільної вибірки на однаковій кількості сторінок (20 с.). Специфіка відбору текстів полягає в тому, що автори є представниками різних національностей і ці твори опубліковані у Великій Британії в кінці ХХ початку ХХІ ст. До уваги бралися лише ССР та СПР.

Отримані результати уможливили відстеження динаміки вживання та закономірності будови твору напрямку постмодерну. У табл. 1 відображене кількісне та процентне співвідношення ССР та СПР у центрі постмодерністського синтаксичного універсуму, яке спрямоване на синтаксичну організацію модерністських текстів, тобто з'ясування переваги паратактичної розкладки над гіпотактичною.

Таблиця 1

Частотний розподіл вживання ССР та СПР у творах постмодерну

№	Назва роману	Кіл-сть ССР і СПР	Кількість ССР		Кількість СПР	
			абсолютна	відносна	абсолютна	відносна
1	H. Dunmore. <i>A Spell of Winter</i> (1995)	246	129	52,44 %	117	47,56 %
2	K. Grenville. <i>The Idea of Perfection</i> (2001)	431	249	57,77 %	182	42,23 %
3	L. Shriver <i>We Need to Talk About Kevin</i> (2005)	387	237	61,24 %	150	38,76 %
4	T. Obrecht. <i>The Tiger's Wife</i> (2011)	274	152	55,47 %	122	44,53 %
5	A.M. Homes <i>May We Be Forgiven</i> (2013)	183	126	68,85 %	57	31,15 %

Зауважимо, що на відміну від модернізму, де переважна кількість речень тяжіє до стандартної підрядної сполучуваності, речення постмодерністських текстів відзначаються синтаксичною неграматичністю, семантичною невідповідністю або незвичним типографічним оформленням (3) тощо [2; 11; 13].

(3) *“My souvenirs – a packet of slightly stale Belgian waffles, the British expression for “piffle” (codswallop!) – were artificially imbued with magic my mere dint of distance”* [19, с. 1].

Відтак перехід дослідження з мікро- на макрорівень маніфестує той факт, що найпоширенішою засадою визначення специфіки твору періоду постмодерну є підхід до нього як до певного художнього коду літературної течії, тобто системи прерференційного вибору семантичних і синтаксичних засобів. Основоположним принципом організації постмодерністського тексту є поняття нонселекції, на якому наголошували Д. Лодж, Д. Фоккема, І. Хасан [6; 7; 8; 12;]. Суть поняття полягає в тому, що письменник при творенні тексту нехтує обдуманим вибором лінгвістичних елементів, які мають вигляд будови на засадах нонселекції. Ці тексти різняться від обдуманих конструкцій творів періоду модерну. У свою чергу, Д. Лодж виокремлює такі маніфестації принципу нонселекції: протиріччя (*contradiction*), метатезу (*permutation*), переривчастість (*discontinuity*), надмірність (*randomness*), надлишок (*excess*), замкнення (*short circuit*) [8, с. 229–245].

Основними характеристиками прозової літератури періоду постмодерну є розгорнення сюжетної лінії, а також опис персонажів із збереженням емоційного колориту. У ході вивчення функціонування складних речень у тексті було виявлено, що вибір моделі складних речень з паратаксисом та гіпотаксисом диктується комунікативним наміром автора. Таким чином, якщо автор має намір розкласти об'єкт, ситуацію або явища на фрагменти, підкреслюючи змістову значущість кожного з них, він використовує кілька самостійних граматичних конструкцій. Якщо передбачається збереження цілісності ситуації, він обирає об'ємну конструкцію, що охоплює великий текстовий потенціал і вибудовує опис сторін, якостей, ознак предметів чи явищ як єдине ціле.

Проаналізувавши теоретичні здобутки І. Хасана, з'ясуємо, що для напрямку постмодерну характерна бінарна тенденція існування: *невизначеність* (зникнення онтології) і *постійність* (намір людини осягнути увесь спектр реальності). За відсутності онтологічних центрів, людина створює себе і світ через мову, відокремлено від світу об'єктів. Таким чином, якщо постійність призводить до фрагментації, то постійність – до глобалізації, через уніфікований мовний засіб – мову науки і технології.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Оскільки постмодерн з'явився на ґрунті глибокої зневіри у модерністській естетиці, художня література стає постмодерністською за умов сприйняття історизму з екзистенційної точки зору. Прийомами цієї літератури є руйнування змісту, дезінтеграція, дефрагментація індивіда та тлі сформованого світу. Твори цього напрямку (художні зокрема) не виправдовує читацькі

сподівання, унеможливлене здогадки щодо кінцівки тексту. Унаслідок відмови від ієрархічних моделей у тексті постмодерну речення характеризуються відкритими, розділовими, змішаними або невизначними формами.

Отже, у ході дослідження, ми дійшли до висновку, що розмежування складних речень з паратактичним і гіпотактичним зв'язками полягає в семантичній структурі їхніх комплексів, яка є неоднорідною, що пояснюється різною комунікативною значущістю елементів у смислового вираженні аналізованих конструкцій. Зазначимо, що мовне кодування когнітивного дисонансу за рахунок паратаксисту переважає в художній літературі постмодерну, на відміну від протиставленому йому гіпотаксисту. Результати, отримані в ході нашого дослідження, чітко підтверджують цей факт.

Список літератури

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
2. Ильин И. П. Постмодернизм. Словарь терминов / И. П. Ильин. – М. : ИНИОН РАН (отдел литературоведения) – INTRADA, 2001. – 384 с.
3. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів : Навчальний посібник / В. І. Перебийніс. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2001. – 168 с.
4. Ракова К. И. Типы полипредикативного предложения с сочетанием гипотаксиса и паратаксиса в современном английском языке / К. И. Ракова. – Ростов-на-Дону : Изд-во Северо-Кавказского научного центра высшей школы “Научная мысль Кавказа”, 2004. – С. 157–166.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К., 2006. – 716 с.
6. Fokkema D. W. The semantic and syntactic organization of postmodernist text / D. W. Fokkema // Approaching postmodernism. – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1986. – P. 81–98.
7. Fokkema D., Ibsch E. Modernist Conjectures. A Mainstream in European Literature 1910 – 1940 / D. Fokkema, E. Ibsch. – N.Y. : St. Martin Press, 1988. – 330 p.
8. Hassan Ihab. The Postmodern Turn: Essays in Postmodern Theory and Culture / Hassan Ihab. – Ohio State Univ Press, 1987 – 288 p.
9. Harris Alice C. Historical syntax in crosslinguistic perspective / Alice C. Harris, Lyle Campbell // Cambridge studies in linguistics. – Cambridge University Press, 1995. – 485.
10. Helgander J. The relative clause in English and other German languages. A historical and analytical survey / J. Helgander. – Gothenburg, 1971. – 2008 p.
11. Lodge D. Modernism, antimodernism, postmodernism / D. Lodge. – Birmingham : University of Birmingham Press, 1977. – 293 p.
12. Lodge D. The Modes of Modern Writing : Metaphor, Metonymy and the Typology of Modern Literature / D. Lodge. – L. : Arnold, 1977. – P. 228–235.
13. McHale B. Constructing Postmodernism / B. McHale – L.; N. Y. : Routledge, 1992. – 342 p.
14. Romaine, S. Towards a typology of relative clause formation strategies in Germanic / S. Romaine // Trends in Linguistics. Studies and monographs 23. Historical syntax. Editor Jasec Fisial. – Berlin, 1984. – P. 437–471.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

15. Dunmore H. Spell of Winter / H. Dunmore : [a novel] – NY : Grove Press, 1995. – 313 p.
16. Grenville K. The Idea of Perfection / K. Grenville : [a novel] – London : Penguin Books, 2001. – 401 p.
17. Homes A. May We Be Forgiven / A. Homes : [a novel] – London : Penguin Books, 2013. – 480 p.
18. Obrecht T. The Tiger's Wife / T. Obrecht : [a novel] – New York : Random House Trade Paperback Edition, 2011. – 356 p.
19. Shriver L. We Need to Talk About Kevin / L. Shriver : [a novel] – London : Counterpoint Press. 2005. – 400 p.

УДК: 811.111:81'373

Сабадаш Ю. О. (Запоріжжя)

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АРХАЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛОМОВНИХ ВЕРСІЙ БІБЛІЇ

Здійснено лінгвокультурологічний аналіз архаїзмів в англомовних версіях біблійних текстів різних епох. Проведено дослідження застарілої лексики з урахуванням лінгвальних чинників розвитку мови. Подано класифікацію хронологічно маркованих одиниць, що розкривають особливості вербалізації поняття ЛЮДИНА в текстах Біблії.

Ключові слова: архаїзація, мовна одиниця, лінгвальні чинники, лінгвокультура, вербалізація, біблійні тексти.

Осуществлён лингвокультурологический анализ архаизмов в англоязычных версиях библейских текстов разных эпох. Проведено исследование устаревшей лексики с учетом языковых факторов развития языка.